

Lukivaikeuden tunnistuslistan (ent. oppimisvaikeuksien tunnistuslista) ohjeistus ammattilaisille

Lukivaikeuden tunnistuslista on suomennettu ja muokattu kansainvälisestä lukivaikeuden tunnistuslistasta (Adult Dyslexia Checklist; Vinegard 1994) Opi oppimaan -hankkeen aineistoja hyödyntäen (Korkeamäki ym. 2010; Nukari 2010). Tunnistuslista sisältää 22 kysymystä, jotka liittyvät ensisijaisesti lukivaikeuteen, mutta voivat osin kuvata myös muita kehityksellisiä oppimisvaikeuksia.

Mitä useampaan kysymykseen henkilö on vastannut myönteisesti, sitä todennäköisemmin kysymyksessä voi olla lukivaikeus. Myöntävä vastaus yli puoleen kysymyksistä antaa vahvat syyt epäillä lukivaikeutta. Vähäisempi myönteisten vastausten määrä ei kuitenkaan sulje pois oppimisvaikeuden mahdollisuutta, vaan voi viitata esimerkiksi lievään lukivaikeuteen. Määrän lisäksi on hyvä laadullisesti tarkastella, minkälaisiin kysymyksiin myöntävät vastaukset on annettu.

Lukivaikeuden neuropsykologisen kuntoutuksen vaikuttavuuden arviointihankkeen (Yhteenveto loppuraportista, Dnro 36/26/2012; Nukari & Poutiainen, 2017) kaikilla osallistujilla (N = 120) oli neuropsykologisen tutkimuksen ja foniatriin tutkimuksen perusteella diagnosoitu lukivaikeus. Heistä 80 % vastasi seuraaviin kysymyksiin myöntävästi: 1, 2, 3, 5, 6, ja 16. Vastauksia erityisesti näihin kysymyksiin kannattaa huomioida arvioidessa tunnistuslistan vastauksia. Myönteisten vastausten keskiarvo hankkeen osallistujilla oli 13/22. Todetusta lukivaikeudesta huolimatta aineistosta 7 % antoi tunnistuslistaan alle 10 myöntävää vastausta.

Myönteisiä vastauksia tunnistuslistassa voi esiintyä myös muista syistä kuin kehityksellisistä eli synnynnäisistä oppimisvaikeuksista johtuen. Monesti esimerkiksi mielenterveyden ongelmat vaikuttavat oppimiseen ja näitä koettuja pulmia oppimisessa voidaan tuoda esiin tunnistuslistassa. Samoin erilaiset neurologiset sairaudet voivat vaikuttaa tiedonkäsittelyn toimintoihin ja aiheuttaa listassa kuvattujen ongelmien kaltaisia vaikeuksia.

Tärkeä erotteleva tekijä on oppimisvaikeuksien alkaminen jo lapsuudessa. Toisaalta, jos henkilöllä on lapsuudesta asti ilmennyt kehityksellinen oppimisvaikeus, sen piirteet voivat myöhempien mielenterveyden tai neurologisten sairauksien yhteydessä myös korostua. Erottelussa auttavat lisäkysymykset, joihin myöntävästi vastaaminen vahvistaa kehityksellisen vaikeuden todennäköisyyttä:

- A. Onko koulun alkuvaiheessa ilmennyt vaikeutta lukemaan tai kirjoittamaan oppimisessa?**
- B. Onko henkilö käynyt erityisluokkaa tai saanut erityisopetusta?**
- C. Onko lähisuvussa ilmennyt oppimisvaikeuksia?**

Mikäli kehityksellinen oppimisvaikeus näyttää todennäköiseltä tunnistuslistan ja edellä kuvattujen lisäkysymysten valossa, henkilön kanssa on syytä keskustella oppimisvaikeuden tarkemman tutkimuksen tarpeesta tai mahdollisuudesta. Lukivaikeuden tarkempi selvittäminen mahdollistaa esimerkiksi sitä helpottavien erityisjärjestelyjen tai tukitoimien suosittelemisen.

Lähteet

Korkeamäki J, Haapasalo S & Reuter A (2010). [Aikuisten oppimisvaikeuksien tunnistus, arviointi ja kuntoutus. Opi oppimaan -hankkeen toimeenpano ja tulokset](#). Helsinki: Kuntoutussäätiön työselosteita 40/2010.

Nukari J (2010). [Aikuisten oppimisvaikeuksien psykologinen arviointi](#). Helsinki: Kuntoutussäätiön työselosteita 39/2010.

Nukari J & Poutiainen E (2017). Nuorten aikuisten lukivaikeuden neuropsykologinen kuntoutus - tuloksellisuuden arviointi. Yhteenveto loppuraportista (Dnro 36/26/2012), Kela.

Vinegrad M (1994) A revised Dyslexia Checklist. Educare, 48.